

Tvårvetenskaplig Natur-o-Kultur Kunskap (TNKK-15)

med

Kunskapens Lavin och Själens Motionsslinga

Maj-kurs 2009

organiserad för femtonde året

av

Nils-Axel Mörner i samarbete med Mälardalens Högskola

som en

7,5-poängskurs vid Mälardalens Högskola – kurskod: KIT 390

Målgrupp:

alla som söker vidgade vyer och kunskap med perspektiv

ni alla, studenter och forskare, lärare och utbildningsledare,
berörda parter inom aktuella kommuner, lokalföreningar, vanliga privatpersoner, etc.

Tid: 7 maj + 18-24maj, 2009

Plats (18-24 maj): **Solberga Gård** i Åkers Styckebruk.
stora delar av kursen sker i fält (fot, bil, kanot) i området
Åkers Bergslag – Marvikarna – Åkers Styckebruk

Kursbeskrivning:

Inom området Marviken – Åkers Styckebruk – Gripsholm ligger hela vårt lands integrerade natur- och kulturutveckling kondenserad på ett fascinerande sätt. Vi avser ta vara på detta. Geologi, arkeologi, ekonomisk historia, kulturgeografi, folklivsforskning, historia, naturvård och övriga relaterade frågor binds ihop på ett nytt sätt. Fältiakttagelser varvas med lektioner, diskussioner och utflykter. Samhälle och universitet möts. Olika ämnen korsas. Den röda tråden blir naturens och kulturens integrerade utveckling inom detta lilla kärnområde och dess frapperande detaljerade spegling av hela rikets natur- och kulturutveckling från istid till nutid, kanske även framtid.

Kursanmälan eller förfrågning:

För 7,5-poängskursen vid MdH:

Krav: "allmän behörighet" för högskolestudier. Ingen kursavgift!!

Anmälan till: – tel. 016-153445; marianne.starkensjo@mdh.se

Kurskod **KIT 390**, senast 09-04-25. Anmälningskod: **MDH-16046**

Inger Orre, Inst. design & produktutv., 016-153642, inger.orre@mdh.se

För "vanlig kurs":

Inga förkunskaper behövs

Anmälan till Nils-Axel Mörner senast 09-05-15

2500 kr som vanlig kurs öppen för alla (förhandlingsbart för obemedlade)

Nils-Axel Mörner

tel. 08/7171867, morner@pog.nu, postgiro 9257433-4

"Tvärvetenskaplig Natur–Kultur Kunskap": 7+18-24 maj 2009

P R O G R A M

Torsdagen den 7 maj: Mälardalens Högskola, Eskilstuna

- Plats: MdH, Smedjegatan 37, Hus: Verklighet (vi möter vid entrén)
 10.00 introduktions föreläsning av Nils-Axel Mörner ("tidsdesign")
 11.00 kurs och projekt ur designsynpunkt (Inger Orre, m.fl.)
 kurskompendium och annat inläsningsmaterial delas ut

Måndagen den 18 maj: Plats: Solberga Gård i Åker

- 09.00 kursstart, information (Mörner)
 09.30 Sörmland: en karaktäristik (Bronge)
 10.00 Bergslagen: en karaktäristik (Lindblom)
 11.00 avresa med buss/bilar, lunch på vägen
 Bergarter, mineral & strukturer i fält (Lindblom)
 Jordbävningmärken i sediment och berg (Mörner)
 den 7000-åriga stranden vid Göksjön (Mörner)
 Stånggångshjulet vid Göksjön (Mörner)
 14–15 Kalkbro stenbrott (Lindblom, Friess & Mörner)
 Kalkbrohyttan från 1300-talet (Mörner)
 Små stenbrott för kalk från 700-talet (Mörner & Friess)
 Bronsgjutning på gammalt sätt (U. Andersson)

Tisdag den 19 maj: "själens motions slinga"

- 09.00 samling grustaget vid Stenhuggarmon (bilparkering)
 rullstensåsen vid Stenhuggarmon (Mörner)
 borring i Skeppmora mosse (Mörner)
 lunch på Stenhuggarmon
 landhöjning, landskapsförändring och bebyggelseutveckling
 Stenhuggarmon-Långa Edet: *Själen's Motions slinga* (Mörner)
 Långa Edet: marin skalgrusbänk (Mörner)
 vattenleden-fraktleden-förbipassagerna (Mörner)
 bronsåldersrösen, förkastningsbranter (Mörner)
 kolmilan ur olika synvinklar (Mörner)

Onsdag den 20 maj: metallurgi & järnhantering

- 09.00 besök i Åkers ännu aktiva järnverk (Lidén & Lundin)
 10.00 Metallurgi och järnhantering (Klevebring)
 11.00 Järnet och Jernkontoret (Nyquist)
 12.00 buss/bilar avgår (lunch vid Malsjön)
 13.00 Nybygget: mini-masugn startas (L. Andersson)
 14.00 "Ur-skottvång" (Mörner & Friess)
 Sedimentens vittnesbörd om begynnande järnmalmshantering
 15.00 Nybygget: sedimentlagerföljd, stenredskap, mälarsandsten
 Processen i mini-masugnen följs (L. Andersson, Hultqvist, Klevebring)
 Skottvångs gruva och varphögar

Torsdag den 21 maj: kanotdag (natur, tektonik, arkeologi, biologi)

- 09.00 start Visnarens strand (C. Andersson)
 Kulberget, Gröna slätten, Ulva
 Långa Edet: ung jordbävning, rösen, lagerföljder, kolbottnar (Mörner)
 Närområdets biologi
 Krampan: natur- & kulturhistoria (Mörner)
 Hängandemeanderbågar från 700 f.Kr, vandring längs Kvarnbäcken.
 Här etablerades fast bebyggelse på 500-talet e.Kr.
 Laxne: dalspärren, dragrännan, stora röset, m.m. (Mörner)

Fredag den 22 maj: Storåker, Ingvar, medeltiden, slotten

- 09.00 avresa med buss/bilar
Ingvar och Ingvarståget (Larsson)
Tema: Var bodde Ingvars far Emund?
Gripsholm, Strängnäs domkyrka, Lida gärde, Åkers kyrka
fältlunch "på vägen"
- 13.00 Åkers Kyrka
Det medeltida Sverige (Rahmqvist)
De medeltida kyrkorna (Bonnier)
- 15.00 Besök på Söderlänna Säteri (Odelstierna)
Arkitektur & historia (Westin)
- 16.30 Besök på Åkers bruksmuseum (Bengtsson)
Besök på Cosswaterpet (Hoffmann)

Lördag den 23 maj: arkeologidag

- 09.00 Strandförskjutningen under Järnålder & Medeltid
och järnålderns "Storåker" (Mörner)
- 09.30 Arkeologiska perspektiv (Ambrosiani)
- 10.30 Sörmländska ortnamnen berättar (Strandberg)
- 12.00 buss/bilar avgår (lunch på vägen)
Åker, Tuna och Lida gärde (Mörner, Strandberg & Ambrosiani)
Vallsberga gravfält (B & Ph Ambrosiani),
Skäggesta & Storåker (Mörner)
borgen vid Mörtsjön (Ambrosiani)

Söndag den 24 maj: jordbruk, bruksanda, bilder & TNKK-syntes

- 09.30 Tankar om jordbruk & folkhälsa (Lembke)
- 10.30 10.500 år på 17,5 km och 1 vecka: En sammanfattning (Mörner)
Synpunkter – frågor – diskussioner (Kursdeltagarna)
Projekt: "TidsTornet i Läggesta" (Mörner)
- 12.00 Åker: en poetisk fotodokumentation (Lindblad)
- 12.30 lunchavbrott
- 13.45 Landskapsutnyttjande och landskapsuppfattning (Isacson)
samt någont om bruksandan och vårt folkhem (Isacson)
- 15.00 **Tentamen** på årets TNKK-kurs
- 16.30 (senast) – är årets TNKK-kurs avslutad

TENTAMEN: för de som går MdH-kursen med 7,5 universitetspoäng

ÖVRIGA: **helt kravlös kurs där man bara har roligt och stimuleras**

vi bjuder på:

Kunskapens lavin och Själens motions slinga

Tänk på att ta med er sådana kläder som lämpar sig för vår verksamhet.

Lunch innebär matsäck efter eget tycke & smak.

Inkvartering kan ske vid Skäggesta, Skottvång, Solberga, etc.

Nils-Axel Mörner

tel. 08/7171867, morner@pog.nu, postgiro 9257433-4

www.pog.nu

telefon till Solberga eller Mörner under kursen:

0159-30503 eller 0768-765495

ÄMNEN OCH FÖR KURSEN ENGAGERADE PERSONER
 Projektansvarig: Nils-Axel Mörner, i samarbete med Inger Orre vid MdH

Geologi	Doc. N.-A. Mörner (SU, Solberga GeoCenter, TT-projektet) Doc. Sten Lindblom (SU) August Friess (Solberga-projektet)
Arkeologi	Prof. Björn Ambrosiani (Riksantikvarieämbetet) Fil.Dr. Magnus Josephson (Sörmlands Museum) Doc. Mats G. Larsson (författare) Dr. Phyllis Ambrosiani (Riksantikvarieämbetet) Lars Andersson (Gruvföreningen, Nybygget)
Metallurgi & järnhistoria	Tekn.Dr. Björn Klevebring (Klevebring AB) Tekn.Dr. Orvar Nyquist (tidigare VD för Jernkontoret) Karl-Axel Hultkvist (Gruvföreningen, Övre Skottvång) Ulf Andersson (Kalkbro)
Historia	Fil.Dr. Sigurd Rahmqvist (Riksantikvarieämbetet)
Konsthistoria	Fil.Dr. Ann Catherine Bonnier (Riksantikvarieämbetet)
Ekonomisk historia	Prof. Maths Isacson (UU)
Geografi	Fil.Dr. Christian Bronge (P&G/SU)
Folklivsforskning & namnforskning	Prof. Svante Strandberg (UU, ortnamn)
Design & Bild (MdH)	Univ.Lektor. Inger Orre (MdH) Fil.Dr. Thomas Porathe (MdH, TT-projektet)
Kulturhistoria	Charlie Westin (arkitekt) Patrik Odelstierna (ekologi, kulturhistoria) Harry Lindblad (fotodokumentation)
Brukshistoria	Evert Lidén & Hans Lundin (Åkers International) Pehr Bengtsson (Hembygdsföreningen) Birgit Hoffmann (Cosswatorpet)
Jordbruk, Naturvård & Biologi	Med.Dr. Bjarne Lembke (jordbrukare, doktor) Fil.Dr. Håkan Elmqvist (biologi)
Övriga relaterade frågor	Christer Andersson (kanotleden) Kerstin Landin (guideföreningen)

V Ä L K O M N A

**Fältiakttagelser varvas med lektioner, diskussioner och utflykter.
 Samhälle och universitet möts. Olika ämnen korsas.
 Kunskapen får perspektiv – samtidigt som vi har roligt.**

**Från istid till nutid, även framtid
 10.500 år på 17,5 km och 1 vecka**

”Sveriges roligaste 7,5 universitetspoäng”